

Marian Mychra

Jubileusz Ks. Prof. Stefana Biskupskiego i Ks. Prał. Kazmierza Karłowskiego

---

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 11/3-4, 373-377

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**JUBILEUSZ KS. PROF. STEFANA BISKUPSKIEGO
I KS. PRAŁ. KAŻMIERZA KARŁOWSKIEGO**

Od REDAKCJI: Wydział Prawa Kanonicznego ATK pragnąc uczcić dwu zasłużonych kanonistów, ks. prof. Stefana Biskupskiego i ks. prał. Kazimierza Karłowskiego, obchodzących w 1967 r. złoty jubileusz kapłaństwa, urządził posiedzenie naukowe dnia 19.X.1967 r. Program zebrania obejmował: 1) przemówienie ks. prof. dra M. Myrchy, dziekana Wydziału Prawa Kanon., w którym scharakteryzował dotychczasową pracę naukową Jubilatów, 2) referat ks. doc. dra R. J. Bara pt. Śmierć o. Maksymiliana Kolbe w świetle prawa kanonicznego.

W posiedzeniu naukowym, oprócz pracowników naukowych Wydziału, wzięli udział przedstawiciele Wydziału Prawa Kanon. KUL z dziekanem ks. doc. dr J. Rybczykiem, oraz ponad 20 kanonistów z Wyższych Seminarium Duchownych w Polsce.

Referat ks. R. J. Bara został umieszczony wyżej w dziale rozpraw, omówienie działalności naukowej Jubilatów przez ks. M. Myrchę przytacza się na tym miejscu.

Ks. Prof. Dr Stefan Biskupski

Ks. Stefan Biskupski urodził się dnia 1 kwietnia 1895 roku w Kuluszkach. Rodzicami jego byli Edmund i Stanisława z Wiśniewskich Biskupscy. Pochodzi z rodziny urzędniczej, w skład której poza ks. Stefanem i jego rodzicami wchodziły cztery siostry: Helena Kozicka, Jadwiga Jeżowa, Irena Grabowska, Leonia Głowinkowska. Przyszły Profesor nauki początkowe pobiera w Kuluszkach, wykształcenie średnie otrzymuje w Łodzi w gimnazjum Radwańskiego oraz we Włocławku w gimnazjum Piusa X; po otrzymaniu świadectwa dojrzałości w 1912 r., w tymże roku wstępuje do Seminarium Duchownego we Włocławku, w którym w latach 1912—1916 studiuje filozofię i teologię katolicką. Po ukończeniu Seminarium Duchownego w 1916 roku, a przed otrzymaniem święceń kapłańskich z powodu braku odpowiedniego wieku, pełni obowiązki prefekta w Radomsku.

Dnia 1 października 1917 roku ks. Stefan Biskupski otrzymuje święcenia kapłańskie. W 1918 roku ks. Stefan Biskupski zapisuje się na Wydział Teologii Katolickiej Uniwersytetu Warszawskiego i kończy go w 1922 roku ze stopniem doktora prawa kanonicznego na podstawie rozprawy pt. *O nowe prawo małżeńskie w Polsce*. Dyplom doktorski uzyskuje w 1923 roku po wydrukowaniu wyżej wymienionej pracy; od 1922 roku pełni kolejno funkcje prefekta gimnazjum w Łasku, we Włoc-

clawku, następnie w Komunalnym Seminarium Nauczycielskim we Włocławku, gdzie w latach od 1.X.1923 r. do 31.VIII.1932 r. uczy religii, historii, propedeutyki w pełnym wymiarze godzin etatu państwowego w szkołach średnich.

W 1926 roku ks. Stefan Biskupski powołany zostaje na stanowisko profesora prawa kanonicznego w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku. W latach 1932—1939 prowadzi wykłady zlecane z prawa kanonicznego na Wydziale Teologii Katolickiej Uniwersytetu Warszawskiego, habilitując się na tymże Wydziale w 1937 roku na podstawie rozprawy pt. *Obrońca węzła w kanonicznym procesie małżeńskim* i uzyskuje w ten sposób veniam legendi z prawa kanonicznego.

Kampanię wrześniową w 1939 roku odbywa ks. Biskupski w charakterze ochotnika; aresztowany w dniu 7 listopada 1939 roku przebywa w więzieniu włocławskim, w Łądzie, a w sierpniu 1940 roku wywieziony zostaje do obozu koncentracyjnego w Oranienburgu — Sachsenhausen i tam przebywa do grudnia tegoż roku, skąd przeniesiony zostaje do Dachau, gdzie pozostaje do końca wojny i wyzwolenia z obozu, to jest do 29 kwietnia 1945 roku. Od maja 1945 roku do kwietnia 1946 roku ks. Stefan Biskupski przebywa we Francji, gdzie przeprowadza kurację po odbyciu obozie koncentracyjnym. Do Polski ks. Biskupski wraca w kwietniu 1946 roku i podejmuje wykłady na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Warszawskiego w charakterze zastępcy profesora historii prawa kościelnego. W dniu 15 listopada 1946 roku ks. Biskupski uzyskuje nominację na profesora n. i na tym stanowisku pozostaje do 1.IV.1954 roku. W dniu tym mianowany zostaje profesorem zwyczajnym Uniwersytetu Warszawskiego, a od 1 listopada 1954 roku profesorem zwyczajnym Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. W dniu 25 listopada 1954 roku ks. Biskupski powołany zostaje przez Ministra Szkolnictwa Wyższego na dziekana Wydziału Prawa Kanonicznego ATK oraz na kierownika katedry kościelnego prawa cywilnego na Wydziale Prawa Kanonicznego ATK, na którym to stanowisku pozostaje do 30 września 1966 roku, to jest do przejścia na emeryturę.

W 1948 roku ks. prof. Biskupski postanowieniem Prezydenta PRL, odznaczony został Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. Od 5 lipca 1960 roku do 30 września 1966 roku z powodu słabego stanu zdrowia ks. prof. dr Stefan Biskupski decyzją Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego zwolniony został z zajęć dydaktycznych i organizacyjnych na Wydziale Prawa Kanonicznego ATK, a z dniem 1.X.1966 r. z zajęć w tejże Uczelni.

Zamiłowania naukowe ks. Stefana Biskupskiego szły po linii kościelnego prawa małżeńskiego oraz historii prawa kościelnego w Polsce. W tych dziedzinach, szczególnie prawa małżeńskiego, ks. Biskupski pozostawia bogatą spuściznę i wybija się na czoło kanonistów polskich. Do ugruntowania pozycji ks. Biskupskiego w wymienionej dziedzinie przyczyniły się wydane prace: *Reforma prawa małżeńskiego w Polsce*, Warszawa 1930, *O nowe prawo małżeńskie w Polsce*, Warszawa 1932, *Obrońca węzła w kanonicznym procesie małżeńskim*, Warszawa 1936, *Prawo małżeńskie Kościoła Rzymsko-Katolickiego*, Warszawa 1956 tom I i *Prawo małżeńskie Kościoła Rzymsko-Katolickiego*, tom II. *Proces małżeński*, Olsztyn 1960.

Oprócz wymienionych prac ks. Biskupski w 1938 roku wydał *Zagadnienia prawno-kościelne* i redagował *Wielką Encyklopedię Kościelną* im. Nowodworskiego (tom 33, 1933 rok); w 1946 roku we Francji ukazuje się praca w języku francuskim pt. *Un évêque martyr*, Paris

1946 tłumaczona i wydana w Polsce pt. *Męczeńskie biskupstwo ks. Michała Kozala*, Włocławek 1946. Uwieńczeniem wymienionych prac jest rozprawa z dziedziny historii prawa pt. *Krzysztof Zórawski polski kanonista XVIII stulecia*, Włocławek 1950 oraz *Stanowisko proboszcza w świetle prawa kanonicznego*, Płock 1966.

Rozprawa habilitacyjna pt. *Obrońca węża w kanonicznym procesie małżeńskim* wywołała duże zainteresowanie wśród polskich i obcych kanonistów. Roznięciła liczne dyskusje na łamach czasopism naukowych: *Prąd*, maj 1957; *Ateneum kapłańskie*, kwiecień 1937; *Przegląd powszechny*, czerwiec 1937; *Collectanea theologica*, Nr 4 1938; *Appolinaris* 1938; *Theolog. Prakt. Quartalschrift*, Linz 1938. Odpowiedzią na dyskusję i nowym studium była rozprawa ks. Stefana Biskupskiego pt. *Zagadnienia obrońcy węża małżeńskiego*, Warszawa 1939. Na bogatym materiale źródłowym, zaczerpniętym głównie z akt procesowych Kongregacji Rzymskich w latach 1717—1741 oraz bogatym ustawodawstwie kościelnym Polski przedrozbiorowej, autor wykazał, że instytucja obrońcy węża małżeńskiego była nową, odrębną od instytucji promotora sprawiedliwości i powstała w drodze ustawodawczej dla Kościoła powszechnego z racji stosunków jakie panowały w Polsce XVIII wieku.

Dnia 15 listopada 1946 roku Prezydent Krajowej Rady Narodowej Bolesław Bierut mianował ks. dr Stefana Biskupskiego profesorem nadzw. Historii prawa kościelnego w Polsce na Wydziale Teologii Katolickiej U.W. Otdąd działalność naukowa ks. Biskupskiego rozwijała się w 3 kierunkach: pedagogicznym, naukowo-badawczym prowadzonym zespołowo w Zakładzie Historii Prawa Kościelnego w Polsce i w kierunku osobistych badań naukowych. Owocem tych badań jest praca pt. *Krzysztof Zórawski polski kanonista XVIII stulecia*.

Praca należy do typu nielicznych tego rodzaju rozpraw w polskiej literaturze historyczno-prawnej. Poświęcona jest wybitnemu a dotychczas mało znanemu kanonistcie XVIII stulecia, autorowi zbioru kościelnego prawa w Polsce.

Zbiór Zórawskiego w naświetleniu ks. Biskupskiego zyskuje na znaczeniu, nie tylko jako materiał do poznania źródeł kościelnego prawa w Polsce, ale także do poznania dziejów kultury narodowej, bo na tle autentycznych dokumentów prawnych daje możliwie pełny obraz religijnego, moralnego i społecznego życia Polski przedrozbiorowej.

Rezultatem prac prowadzonych przy katedrze kościelnego prawa cywilnego na Wydziale Prawa Kanonicznego Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie jest praca w dwóch tomach pt. *Prawo Małżeńskie kościoła Rzymsko-Katolickiego*. Od czasu wydania wspaniałego dzieła, odpowiadającego poziomowi naukowemu wydawnictw zagranicznych tego rodzaju, ks. Józefa Pelczara pt. *Prawo małżeńskie katolickie*, praca ks. Biskupskiego jest pracą w języku polskim, która całokształt trudnego i wiecznie aktualnego zagadnienia spraw małżeńskich usiłuje przedstawić w sposób naukowy i zgodnie ze stanowiskiem współczesnej doktryny katolickiej. Cel ten autor osiąga i wymieniona praca stanowi uzupełnienie dotychczasowego dorobku myśli kanonicznej w dziedzinie prawa małżeńskiego, jakim jest zbiorowa praca profesorów KUL pt. *Małżeństwo w świetle nauki katolickiej* oraz B. Wilanowskiego — *Prawo małżeńskie*, nie pomijając mniejszych prac, jak ks. J. Pyci — *Prawo kanoniczne małżeńskie* i ks. W. Szmyda — *Praktyczny podręcznik prawa małżeńskiego*. Zastugą ks. Biskupskiego jest danie kanonistom polskim poza materialnym prawem małżeńskim prawa formalnego. Drugi tom *Prawa małżeńskiego* zawiera kościelny

proces w sprawach o nieważność małżeństwa. Książka przeznaczona dla studentów prawa kanonicznego i teologii, a następnie dla sądów kościelnych i urzędników kurialnych spełnia w pełni zamierzone jej zadanie, czego dowodem jest wyczerpanie całego nakładu w krótkim czasie po ukazaniu się jej.

Ostatnia praca ks. Biskupskiego — *Stanowisko proboszcza w świetle prawa kanonicznego* — jest pomyślana jako pomoc dla księży zajmujących się duszpasterstwem. Instytucja proboszcza jako duszpasterza ma w świetle zaleceń drugiego Soboru Watykańskiego zająć się nowym blaskiem przez wprowadzenie nowych metod duszpasterzowania. Treść jednak pracy duszpasterskiej, do jakich zaliczyć należy nauczanie prawd wiary i moralności, administracja sakramentów św., nie mogą ulec zmianie i pozostaną zawsze te same. Autor dziełem swoim włączył się w nurt realizacji uchwał Soboru Watykańskiego II dając komentarz do kanonów Kodeksu Prawa Kanonicznego, realizujących zarządzenie Pańskie: „*Idąc nauczajcie... chrzcząc je...*”, Mat. 28, 19—20”.

Oprócz pracy naukowej ks. Stefan Biskupski poświęcił całe swe życie pracy dydaktycznej, prowadzonej najpierw w szkołach średnich, następnie w Seminarium Duchownym we Włocławku i na Uniwersytecie Warszawskim oraz w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Posiada tu bardzo szeroki dorobek w postaci uczniów zajmujących dziś poważne stanowiska w hierarchii kościelnej i państwowej. Łatwość wymowy, jasność wykładu a ponadto koleżeńską serdeczność zjednywała Mu umysły młodych adeptów nauki, którzy pozostali jego przyjaciółmi na zawsze.

Ks. Prał. Kaźmierz Karłowski

Ks. Kaźmierz Karłowski urodził się w Poznaniu 3 marca 1895 roku, jako syn naczelnego Inżyniera Melioracji Obrzy. Nauki początkowe oraz szkołę średnią kończy w Poznaniu. Maturę uzyskuje w 1913 roku w gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu. Studia filozoficzne i teologiczne odbywa w Seminarium Duchownym w Poznaniu i Gnieźnie (rok praktyczny) w latach 1913—1917. Święcenia kapłańskie ks. Karłowski otrzymuje w dniu 22 września 1917 roku z rąk ks. arcyb. Dalbora, uzyskawszy dyspensę papieską na 1½ roku dla braku wieku. Jako diakon już w kwietniu 1917 r. rozpoczął studia na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego, gdzie specjalnie poświęcił się studiom prawa kanonicznego u ks. prof. Fr. Triebesa. Doktorat z teologii ks. Kaźmierz Karłowski uzyskał na Uniwersytecie Wrocławskim dopiero dnia 13.V.1923 roku z powodu przerwy spowodowanej działaniami wojennymi na Śląsku.

Od 1.X.1923 roku ks. dr Kaźmierz Karłowski wykłada prawo kanoniczne w Seminarium Duchownym w Gnieźnie, a od 1.X.1924 r. teologię moralną w Poznaniu. Od 1.X.1928 roku wykłada znowu prawo kanoniczne w tymże Seminarium Duchownym aż do 1.VII.1939 r., to jest do początku drugiej wojny światowej.

Urząd wicedyrektora Seminarium Duchownego w Poznaniu spełnia w latach od 1.VII.1928 r. do 1.VII.1937 roku.

W dniu 1.XII 1933 roku uzyskuje urząd oficjała Sądu Metropolitalnego w Poznaniu i urząd ten sprawuje do chwili obecnej.

Zamiłowania naukowe ks. prał. dr Kaźmierza Karłowskiego koncentrują się na prawie kanonicznym, czego wyrazem jest jego praca doktorska oraz dalsze artykuły i opracowania z tej dziedziny, jak *Uwagi*

o projekcie prawa małżeńskiego Komisji Kodyfikacyjnej z szczególnym uwzględnieniem jego motywów, Poznań 1932; Zagadnienia prawa małżeńskiego w praktyce sądowniczej (maszynopis); Z praktyki sądowniczej „Prawo kanoniczne”, Warszawa 1961; Wprowadzenie do Sakramentów w dziedzinie spraw o nieważność małżeństwa, Odbitka z kwartalnika św., Poznań 1962.

Rozprawy drukowane w *Collectanea Theologica* we Lwowie: 1. Wybór arcybiskupa gnieźnieńskiego i poznańskiego wobec bulli *De salute animarum a naszego Konkordatu*, 1930 r.; 2. Rozgraniczenie rozporządzeń biskupów *secundum ius i praeter ius commune* według Benedykta XIV, 1935 r.; 3. *Notio metus iniuste incussi in re matrimoniali iuxta recentissimas decisiones Sacrae Romanae Rotae*, 1937 r.

W Prawie Kanonicznym:

4. Zasady Roty Rzymskiej dotyczące amencji jako przeszkody małżeńskiej, Wykład wygłoszony na zjeździe XX. Oficjałów 1964 r.
5. Procedura w sprawach z tytułu impotencji i amencji w razie braku ekspertyzy, Wykład wygłoszony na Zjeździe XX. Oficjałów w r. 1957.
6. Sprawozdania z dziedziny najnowszych wyroków Trybunału Roty Rzymskiej, drukowane w „Prawie Kanonicznym”.
7. Z dziejów pierwszej elekcji kapitulnej Prymasa po rozbiorach Polski oraz elekcji Arcybiskupów Gnieźnieńskich i Poznańskich 1821 do 1925, stron 275. Rozprawa przygotowana do druku w „Prawie kanonicznym”, której publikację odłożono na czas późniejszy. Praca ta stawia autora w gronie wybitnych znawców historii prawa kościelnego w Polsce.

Uzupełnieniem powyższych wiadomości jest praca redakcyjna i wydawnicza ks. Kaźmierza Karłowskiego. Od 1.VII.1945 do 1.IV.1950 r. ks. Kaźmierz Karłowki wydawał i redagował „Wiadomości duszpasterskie”, na łamach których publikował liczne artykuły z dziedziny prawa kanonicznego oraz specjalne zagadnienia kazuistyczne.

Wykłady z prawa kanonicznego prowadzone przez ks. Kaźmierza Karłowskiego cechowała wielka erudycja oraz umiłowanie przedmiotu. Jego uczniowie, jak ś.p. ks. biskup Teodor Bensch, ks. prof. dr Ignacy Subera z wielką przyjemnością wspominali i są w dalszym ciągu w pełni uznania dla logiki i rzeczowego ujęcia przedmiotu przedstawianego młodemu adeptom nauki kanonicznej.

Odrębnego omówienia wymaga praca sądownicza, jaką od 1933 roku, z małą przerwą w czasie okupacji niemieckiej, prowadzi po dzień dzisiejszy w Metropolitalnym Sądzie Duchownym w Poznaniu ks. Kaźmierz Karłowki w randze oficjała tegoż sądu. Znajomość przedmiotu tak pod względem materialnym, jak i formalnym, długoletnia praktyka, bo wynosząca ponad 30 lat, stawia bezsprzecznie ks. Karłowskiego w czołówce sędziów-praktyków w Polsce, czego dowodem są wykłady wygłoszone przez ks. Karłowskiego na zjazdach oficjałów, jak też artykuły z *Praktyki Sądowej*, zamieszczone w „Prawie kanonicznym”, referujące najnowsze orzeczenia Trybunału Roty Rzymskiej w sprawach małżeńskich, a mające doniosłe znaczenie dla pracowników w sądownictwie kościelnym.

W imieniu Rady Wydziału Prawa Kanonicznego ATK oraz własnym, Czcigodnym Jubilatam składam najserdeczniejsze życzenia dalszej owocnej pracy dla dobra nauki i praktyki sądowej w Polsce —

Ad multos felicissimosque annos

Ks. Marian Alfons Myrcha